

การสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพเพื่อพัฒนาชุมชน ให้เป็นมิตรต่อการเดินและใช้จักรยาน

Creating an Active Environments for the Bike and Walk Friendly Community

พลเดช เชาว์รัตน์^{1*} ศุภธิดา สว่างแจ้ง² และ ดารุณี สุดาอึ้ง³

^{1*,2}ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและภูมิสถาปัตย์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
อำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม 44150

³หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมสุขภาพ สำนักงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม สำนักงานเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์
จังหวัดกาฬสินธุ์ 46000

Pondej Chaowarat^{1*} Suphathida Sawangchaeng²
and Darunee Sudaing³

^{1*,2}Assistant Professor, Faculty of Architecture, Urban Design and Creative Arts,
Mahasarakham University, Kantarawichai District, Maha Sarakham, Thailand, 44150

³Chief of the Health Promotion Subdivision, Bureau of Public Health and Environment,
Office of the Kalasin Municipality, Kalasin, Thailand, 46000

*Email: bfour_mla53@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นมิตรต่อการเดินและใช้จักรยาน
พื้นที่ศึกษา คือ ชุมชนหนองไขว่ และชุมชนสุขสบายใจ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จ.กาฬสินธุ์ มีวัตถุประสงค์เพื่อ
(1) ศึกษาแนวทางการออกแบบปรับปรุงพื้นที่สาธารณะชุมชน และ (2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะ
ชุมชน

ผลการศึกษาพบว่า (1) แนวทางหลักในการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะประกอบด้วย การวาดภาพศิลปะบนกำแพง
และการทาสีเส้นจราจร ร่วมกับแนวทางการสร้างถิ่นที่อยู่อาศัยที่มีส่วนร่วมของชุมชน และ (2) ปัจจัยที่มีอิทธิพลสูงสุด
ต่อการใช้พื้นที่สาธารณะชุมชน คือ ความปลอดภัยในการใช้งานไฟฟ้าส่องสว่าง ประโยชน์ใช้สอยในการออกกำลังกาย
และสุนทรีภาพความสวยงาม เส้นจราจรและภาพศิลปะบนกำแพง มีอิทธิพลระดับสูงต่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สาธารณะ
ชุมชนการสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี สวยงามและปลอดภัย โดยการออกแบบพื้นที่ถนน ทางข้าม ที่ช่วยชะลอ
ความเร็วตลอดจนการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะโดยใช้ศิลปะเพื่อช่วยให้พื้นที่เกิดความน่าสนใจ มีชีวิตชีวา ดึงดูดผู้คนให้มาใช้
งานเล่นเป็นสิ่งที่สนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการเดินและใช้จักรยานในชุมชนเพิ่มขึ้น

คำสำคัญ: เมืองจักรยาน, การสร้างถิ่นที่, พื้นที่สาธารณะ

Abstract

This article is part of an action research project to develop walk and bike-friendly communities. The study area are Nong Chai Wan Community and Suksabaijai community. Both areas are in Kalasin Municipality, Kalasin Province. There were two purposes of this project: (1) to study the model for designing and improving public spaces, and (2) to study the factors affecting the use of public space in the communities.

The results of the study showed that (1) the main guidelines for improving public spaces consist of wall painting and surface road marking together with the guidelines for placemaking through the participation of people in the community. (2) The factors that have the greatest influence on the use of public spaces are safety in use of the area, electric light, usefulness in exercise, and aesthetics. Traffic lines and wall art have a high influence on the transformation of public spaces. In conclusion, creating a good, beautiful, and safe environment by designing the crossroad area help slow car speed down. As well as, renovating public spaces using art to make the space more interesting and livelier, attracting people to use. These all are supporting and promoting more walking and cycling in the communities.

Keywords: Bicycle City, Placemaking, Public space

Received: October 30, 2020; **Revised:** December 17, 2020; **Accepted:** December 28, 2020

1. บทนำ

บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของ โครงการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เพื่อพัฒนาชุมชนให้เป็นมิตรต่อการเดินและใช้จักรยาน กรณีศึกษาเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ จ.กาฬสินธุ์ (ปีที่ 3) โดยเป็นโครงการที่มีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ในปีที่ 1 พ.ศ. 2560 โครงการวิจัยมีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาลักษณะทางกายภาพและโครงสร้างพื้นฐาน (2) ศึกษาทัศนคติและพฤติกรรม การเดินทาง และ (3) ศึกษานโยบายของผู้บริหารเมือง ในปีที่ 2 พ.ศ. 2561 โครงการวิจัยได้คัดเลือกพื้นที่ชุมชนที่มีความพร้อมเพื่อส่งเสริมการเดินและการใช้จักรยาน คือพื้นที่ชุมชนสุขสบายใจ เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ เป็นพื้นที่ศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ (1) ศึกษาแนวทางในการออกแบบพื้นที่สาธารณะให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับหลักการ การสร้างถิ่นที่ (2) เพื่อวัดผลประสิทธิภาพการเกิดถิ่นที่จากการดำเนินการตามการออกแบบพื้นที่สาธารณะ และ (3) เพื่อวัดผลประสิทธิภาพในการการลดความเร็วและการเลือกรูปแบบการเดินทาง และในปีที่ 3 พ.ศ. 2562 นี้ เป็นการดำเนินการขยายผลจากปีที่ผ่านมา โดยเป้าหมายหลักในการดำเนินงานยังคงเน้นไปที่การสร้างความเป็นมิตร และความปลอดภัยในการเดิน การใช้จักรยาน ที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนผ่านการสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพ แนวคิดหลักที่นำมาใช้ คือ การสร้างถิ่นที่ (Placemaking) กล่าวคือ จากเห็นว่าพื้นที่ถนน และพื้นที่สาธารณะชุมชนเป็นเพียงเส้นทางสัญจร เมื่อเปลี่ยนพื้นที่ถนน และพื้นที่สาธารณะเป็นถิ่นที่ คนในชุมชนจะมาใช้พื้นที่ ดังกล่าวมากขึ้น ก่อให้เกิดกิจกรรมทางกายเพิ่มขึ้น และเลือกการเดิน และใช้จักรยานแทนการเดินทางรูปแบบอื่น โดยแนวทางในการสร้างถิ่นที่ คือ การออกแบบ ปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของพื้นที่ให้เกิดความสวยงามและปลอดภัย โดยกระบวนการทำงานที่มีส่วนร่วมของชุมชน

การเดินและการใช้จักรยาน เป็นกิจกรรมทางกายรูปแบบหนึ่ง (สำนักโรคไม่ติดต่อ, 2563) การมีกิจกรรมทางกาย ที่เพียงพอจะช่วยส่งเสริมสุขภาพกายและสุขภาพจิต พัฒนาคุณภาพชีวิต ความเชื่อมโยงทางสังคม ก่อให้เกิดคุณประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Sriramatr, 2014) โดยปัจจัยที่มีผลต่อการเดินและใช้จักรยานในชีวิตประจำวันประกอบไปด้วย สิ่งสนับสนุนจากสาธารณะ สภาพถนน การใช้ประโยชน์ที่ดิน การรณรงค์ส่งเสริม ระยะการเดินทาง สมรรถนะทางกาย เป็นต้น (Gliebe & Dill, 2008) โดยปัจจัยเรื่องสิ่งสนับสนุนจากสาธารณะ พบว่าการเดิน และใช้จักรยาน มีแนวโน้มสูงขึ้นในสถานที่ซึ่งมีสิ่งสนับสนุนทางกายภาพที่ดี เช่น ทางเท้า ทางข้าม ทางจักรยาน ในขณะที่ปัจจัยด้านสภาพถนน พบว่าการเดินและการใช้จักรยานมีแนวโน้มสูงขึ้นในถนนที่แคบและมีอัตราความเร็วของรถยนต์ที่ต่ำ

และพื้นที่ถนนที่มีการสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ช่วยชะลอความเร็ว (Copenhagenize Design Company, 2017) ส่วนปัจจัยเรื่องการใช้ประโยชน์ที่ดิน พบว่าการเดินและใช้จักรยานมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นในพื้นที่ที่มีการพัฒนาแบบกระชับ และใช้ที่ดินแบบผสมผสาน โดยมีจุดหมายปลายทางอยู่ในระยะที่เดินได้ มีการวางผังเมืองที่ให้ความสำคัญต่อการเดิน และใช้จักรยาน สำหรับปัจจัยเรื่องการรณรงค์ส่งเสริม พบว่า การเดินและใช้จักรยานมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น ในพื้นที่ที่มีการรณรงค์ส่งเสริมที่มุ่งเน้นประโยชน์ด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะพื้นที่สาธารณะชุมชน ที่ผู้คนในชุมชนสามารถออกมาทำกิจกรรมทางกาย เช่น การเดิน การปั่นจักรยาน การออกกำลังกายและเล่นกีฬาได้ สอดคล้องกับหลักการการสร้างถิ่นที่ (Placemaking) ซึ่งจะเป็นการเปลี่ยนทัศนคติเดิมของผู้คนที่มติดถนนในชุมชนว่าเป็นเพียงเส้นทางการสัญจรที่ต้องการความรวดเร็วในการเดินทางจากจุดหนึ่งไปยังจุดหนึ่ง (Cosgrove and Dell Dora, 2008) การสร้างถิ่นที่จะทำหน้าที่เป็นตัวเปลี่ยนผู้คนให้เข้าใจว่าถนนและพื้นที่สาธารณะในชุมชน เป็นพื้นที่ที่ผู้คนสามารถหยุดเพื่อทำกิจกรรมสันทนาการได้ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ความสำเร็จของการสร้างถิ่นที่ (Entrikin, 2008)

การออกแบบปรับปรุงพื้นที่สาธารณะชุมชน ตามแนวคิดการฟื้นฟูพื้นที่สูญเสีย (Trancik, 1986) เป็นการปรับปรุงพื้นที่พื้นที่ซึ่งไร้ประโยชน์ ขาดการดูแล หรือยังใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ โดยนำมาปรับออกแบบปรับปรุงพื้นที่ผ่านการสร้างสรรค์เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาเมืองให้ดีขึ้น เช่น การวาดภาพบนผนังอาคารเก่าหรือผนังที่ว่าง ซึ่งเป็นการแสดงออกทางศิลปะและสื่อสารไปยังผู้คนที่ผ่านไปมา ศิลปะจะช่วยให้พื้นที่เกิดความน่าสนใจ ในบางแห่งศิลปะนี้กลายเป็นจุดดึงดูดผู้คนและการท่องเที่ยว สามารถพลิกพื้นที่ที่เงียบเหงาอันตรายให้กลับมาเป็นพื้นที่ที่มีชีวิตชีวาได้

อาจกล่าวได้ว่าการสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่ดี สวยงาม และปลอดภัยนั้น ไม่ว่าจะเป็นการออกแบบพื้นที่ถนนทางข้าม ที่ช่วยชะลอความเร็ว ตลอดจนการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะชุมชนโดยใช้ศิลปะเพื่อช่วยให้พื้นที่เกิดความน่าสนใจ มีพื้นที่ให้ผู้คนสามารถออกมาทำกิจกรรมทางกาย ล้วนเป็นสิ่งสนับสนุนส่งเสริมให้เกิดการเดิน และใช้จักรยานในชุมชนเพิ่มขึ้น

2. วัตถุประสงค์

- 1) ศึกษาแนวทางการออกแบบปรับปรุงพื้นที่สาธารณะชุมชน
- 2) ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะชุมชน

3. พื้นที่ศึกษา

เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ โดยงานวิจัยนี้ได้เลือกพื้นที่ศึกษา 2 แห่ง ได้แก่

- พื้นที่สาธารณะชุมชนสุขสบายใจ
- พื้นที่สาธารณะชุมชนหนองไขววน

โดย มีหลักการเลือกพื้นที่ ดังนี้ คือ

1) ดำเนินการต่อเนื่องในพื้นที่เดิมเพื่อนำไปสู่การสร้างพื้นที่ต้นแบบ คือพื้นที่ชุมชนสุขสบายใจ โดยออกแบบปรับปรุงพื้นที่สาธารณะชุมชน ให้เป็นพื้นที่ต้นแบบให้กับชุมชนอื่น ๆ

2) การขยายพื้นที่ไปยังชุมชนอื่น คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการคัดเลือกชุมชนร่วมกับเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ ทั้งนี้พิจารณาจากความเหมาะสมเชิงพื้นที่ และความพร้อมของชุมชน โดยเลือกพื้นที่ชุมชนหนองไขววน

ตารางที่ 1 ข้อมูลชุมชน

ชุมชน	จำนวนบ้าน (หลังคาเรือน)	จำนวนประชากร (คน)
หนองไขววน	159	614
สุขสบายใจ	520	1,505

ที่มา: เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์, 2562

ภาพที่ 1 บริเวณพื้นที่ศึกษา

ที่มา : ปรับปรุงจาก National Centre for Space Studies (NCSS), 2019

4. วิธีการศึกษา

งานวิจัยชิ้นนี้ มีวิธีการศึกษา ดังนี้

4.1 กระบวนการออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพพื้นที่สาธารณะชุมชนอย่างมีส่วนร่วม รายละเอียด ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมงาน เพื่อพัฒนากิจกรรมการทำงาน คัดเลือกพื้นที่ ร่วมกับเทศบาลและประธานชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจพื้นที่สาธารณะชุมชน เก็บข้อมูลกายภาพ วัตรระยะ ขนาดและ องค์ประกอบของพื้นที่

ขั้นตอนที่ 3 วางแผนงานร่วมกับตัวแทนชุมชน เสนอแนวความคิดการออกแบบเบื้องต้น

ขั้นตอนที่ 4 การออกแบบและบูรณาการงานวิจัยกับการเรียนการสอน ในรายวิชา 1102 432 การวางแผนระบบขนส่งเมือง (Urban Transport System Planning) นิสิตชั้นปีที่ 4 สาขาสถาปัตยกรรมผังเมือง คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ ผังเมืองและนฤมิตศิลป์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม ผ่านการนำเสนอผลงานแบบร่าง ทักษะภาพ 3 มิติ หุ่นจำลอง และวิดีโอ

ขั้นตอนที่ 5 การรับฟังความคิดเห็นชุมชน เป็นการนำเสนอผลการออกแบบพื้นที่สาธารณะนำต่อชุมชน นำข้อเสนอแนะจากชุมชนไปใช้ในการปรับปรุงแก้ไขการออกแบบให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน

ขั้นตอนที่ 6 ร่วมกันปรับปรุงพื้นที่สาธารณะชุมชน โดยกิจกรรมการสร้างถิ่นที่ (Placemaking) เป็นการดำเนินการปรับปรุงพื้นที่ลานสาธารณะชุมชนตามแบบที่ได้ร่วมกันพิจารณา ซึ่งเป็นการทำงานร่วมกันระหว่างคณะนักวิจัย นิสิตเทศบาล ชุมชน เครือข่ายจิตอาสา เครือข่ายจักรยาน มูลนิธิสถาบันการเดินทางและการจักรยานไทย และภาคีภาคเอกชน

4.2 เก็บข้อมูลแบบสอบถาม

เป็นการเก็บข้อมูลแบบสอบถาม เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะชุมชน ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะชุมชน ทั้งชุมชนสุขสบายใจ และชุมชนหนองไขววน จำนวนทั้งสิ้น 53 คน แบ่งเป็นชุมชนสุขสบายใจ 39 คน ชุมชนหนองไขววน 14 คน โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

- 1) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะชุมชน
- 2) การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่หลังจากปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ
- 3) แนวโน้มพฤติกรรมหลังจากปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

ตารางที่ 2 รายละเอียดเครื่องมือและวิธีการศึกษา

วัตถุประสงค์	เครื่องมือและวิธีการศึกษา	รายละเอียด
ศึกษาแนวทางการออกแบบปรับปรุงพื้นที่สาธารณะชุมชน	กระบวนการออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพพื้นที่สาธารณะชุมชน อย่างมีส่วนร่วม	ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมงาน ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจพื้นที่สาธารณะชุมชน ขั้นตอนที่ 3 วางแผนงานร่วมกับตัวแทนชุมชน ขั้นตอนที่ 4 การออกแบบและบูรณาการงานวิจัยกับการเรียนการสอน ขั้นตอนที่ 5 การรับฟังความคิดเห็นของชุมชน ขั้นตอนที่ 6 ร่วมกันปรับปรุงลานสาธารณะชุมชน
ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะชุมชน	เก็บข้อมูลแบบสอบถาม	เก็บข้อมูลแบบสอบถาม จากผู้เข้าร่วมกิจกรรมปรับปรุงพื้นที่สาธารณะชุมชน จำนวนทั้งสิ้น 53 คน โดยแบ่งเป็น ชุมชนสุขสบายใจ 39 คน ชุมชนหนองไขววน 14 คน

5. ผลการศึกษา

5.1 การออกแบบปรับปรุงพื้นที่สาธารณะชุมชน

กระบวนการออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพพื้นที่สาธารณะชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ตามแนวคิดการฟื้นฟูพื้นที่สูญเสียเปล่า เป็นการปรับปรุงพื้นที่พื้นที่สาธารณะเดิมของชุมชน ที่ถูกทิ้งร้าง ขาดการดูแล ยังใช้ประโยชน์ไม่ได้เต็มที่ ผ่านการวาดภาพศิลปะบนพื้นผนังที่ว่าง เปลี่ยนพื้นที่รกร้างให้เกิดความน่าสนใจ เป็นจุดดึงดูดผู้คน รวมถึงการออกแบบพื้นที่ถนน ทางข้าม ทางแยก ที่ช่วยชะลอความเร็ว โดยการทาสีเส้นจราจร เพื่อสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพที่สวยงามและปลอดภัย

แนวคิดหลักที่ใช้ในการออกแบบ คือ กระบวนการออกแบบอย่างมีส่วนร่วม โดยให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการสร้างถิ่นที่ เพื่อสร้างการจดจำในพื้นที่และสร้างประสบการณ์ร่วมกันของคนในชุมชน ใช้รูปแบบศิลปะที่เหมาะสมกับพื้นที่ มีการนำอัตลักษณ์ฐานของท้องถิ่นมาใช้อย่างชัดเจน ใช้สีสันสดใสเพื่อกระตุ้นการรับรู้ สามารถมองเห็นได้จากระยะไกล รวมไปถึงการร่วมกันจัดการพื้นที่ ทำความสะอาด ตัดแต่งกิ่งต้นไม้ให้เป็นระเบียบสวยงาม

การวิเคราะห์พื้นที่และกิจกรรมโดยใช้แนวทางการสร้างถิ่นที่ประกอบด้วยเกณฑ์การพิจารณา 16 เรื่อง ได้แก่ (1) กิจกรรมที่เน้นของพื้นที่ (Focus activity areas) (2) การใช้ประโยชน์โดยรอบพื้นที่ (Uses in and around the space) (3) อนาคตประสงค์ (Build in versatility) (4) เส้นทางทะลุผ่าน (Routes through space) (5) กระตุ้นการรับรู้ต่าง ๆ (Stimulate the senses) (6) ส่งเสริมอัตลักษณ์พื้นที่ถิ่น (Strengthen local identity) (7) ปลูกพืชพื้นถิ่น (Plant local) (8) การคงอยู่ระยะยาว (Built to last) (9) ลดความยุ่งเหยิง (Clean up the clutter) (10) รูปแบบศิลปะที่เหมาะสมกับพื้นที่ (Fit art to the place) (11) สร้างการจดจำในพื้นที่ (Make a place legible) และ (12) สร้างความสว่างให้พื้นที่ (Illuminate the scene)

(13) การตรวจตราโดยมนุษย์และธรรมชาติ (Natural surveillance and human presence) (14) ลดความขัดแย้ง (Minimizing conflict) (15) คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการออกแบบ (Designing-in territoriality and community involvement) และ (16) การสอดส่องทางเข้าออกหลักอย่างใกล้ชิด (Watch the main entrance closely)

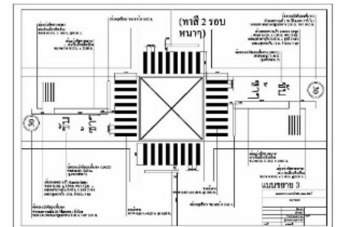
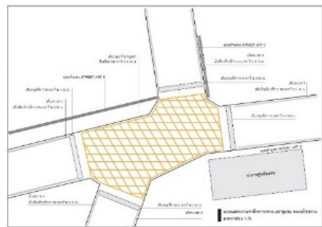
ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมงาน

ขั้นตอนที่ 2 การสำรวจพื้นที่สาธารณะ
ชุมชน

ขั้นตอนที่ 3 วางแผนงานร่วมกับตัวแทน
ชุมชน

ขั้นตอนที่ 4 การออกแบบและบูรณาการ
งานวิจัยกับการเรียนการ
สอน

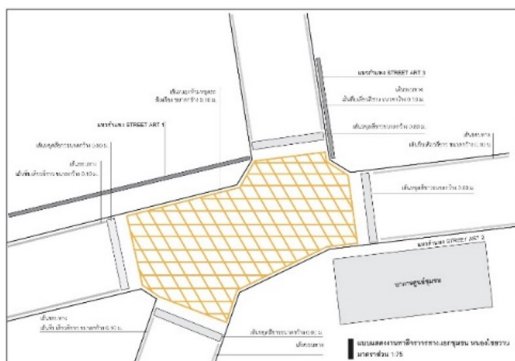
ขั้นตอนที่ 5 การรับฟังความคิดเห็นของ
ชุมชน

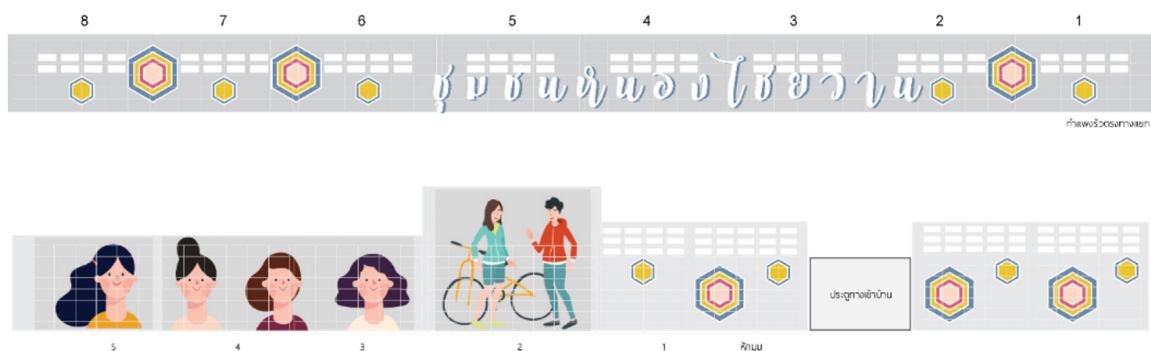

ขั้นตอนที่ 6 ร่วมกันปรับปรุงลาน
สาธารณะชุมชน

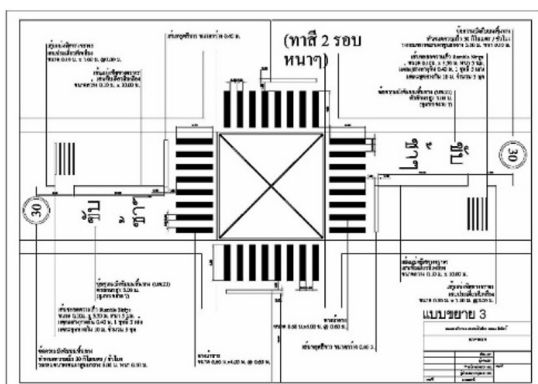

ภาพที่ 2 กระบวนการออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

(ก) ชุมชนหนองไขววน

(ข) ชุมชนสุขสบายใจ

ภาพที่ 3 การออกแบบพื้นที่สาธารณะชุมชน

(ก) พื้นที่ก่อนการปรับปรุง

(ข) กิจกรรมการสร้างถิ่นที่ชุมชนหนองไชยวาน

(ค) กิจกรรมการสร้างถิ่นที่ชุมชนสุขสบายใจ

ภาพที่ 4 กิจกรรมการปรับปรุงพื้นที่สาธารณะชุมชน

5.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะชุมชน

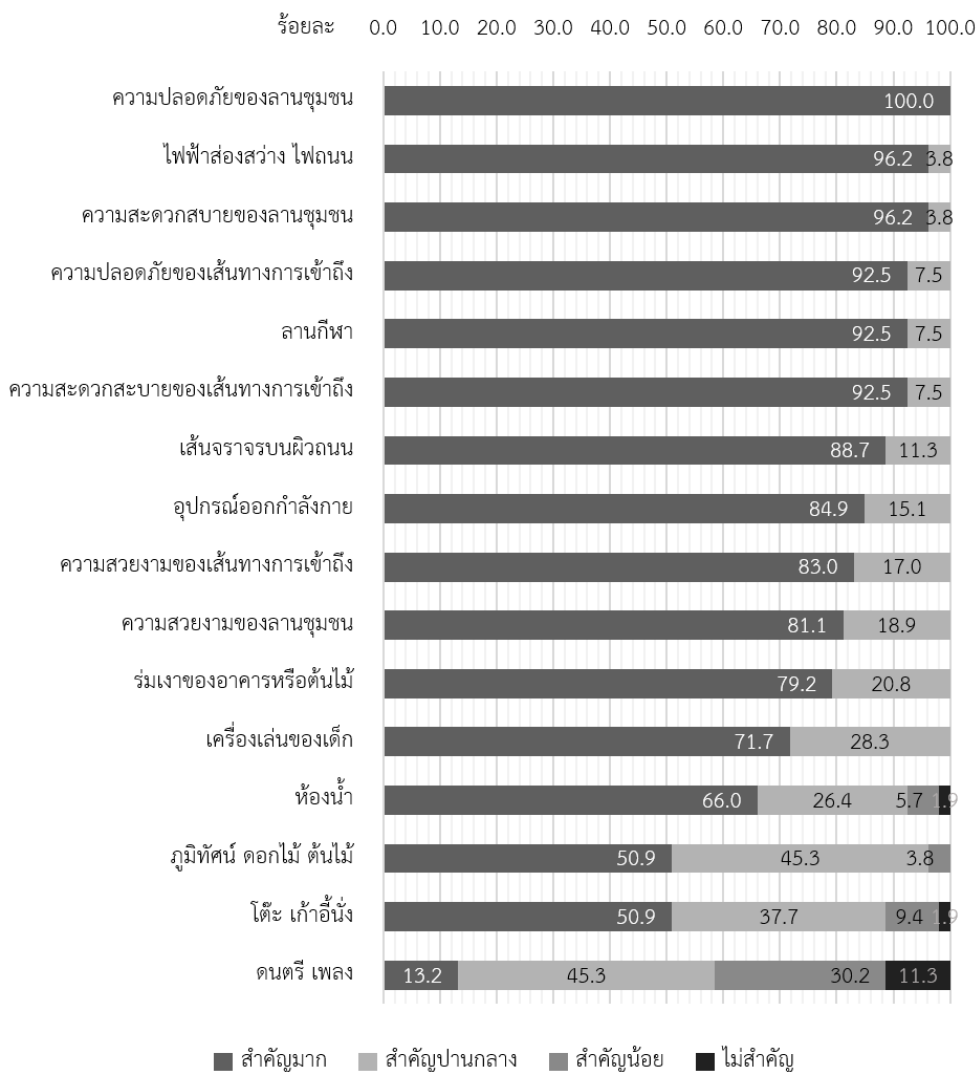
ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้งานพื้นที่สาธารณะชุมชน คือ (1) ด้านความปลอดภัยในการใช้งาน ตามด้วย (2) ด้านพื้นที่ใช้สอยในการออกกำลังกาย (3) ด้านเส้นทางการเข้าถึงที่ปลอดภัยและสะดวกสบาย และ (4) ด้านความสวยงามสุนทรียภาพ เช่น ภูมิทัศน์ ดนตรี และสตรีทเฟอร์นิเจอร์ โดยมีรายละเอียด คือ ความปลอดภัยของลานชุมชน (ร้อยละ 100) รองลงมา คือ ไฟฟ้าส่องสว่าง ไฟถนน (ร้อยละ 96.2) ความสะดวกสบายของลานชุมชน (ร้อยละ 96.2) ความปลอดภัยของเส้นทางการเข้าถึง (ร้อยละ 92.5) มีลานกีฬา (ร้อยละ 92.5) มีความสะดวกสบายของเส้นทางการเข้าถึง (ร้อยละ 92.5) มีเส้นทางจักรยานผิวถนน (ร้อยละ 88.7) มีอุปกรณ์ออกกำลังกาย (ร้อยละ 84.9) ความสวยงามของเส้นทางการเข้าถึง (ร้อยละ 83.0) ความสวยงามของลานชุมชน (ร้อยละ 81.1) ร่มเงาของอาคารหรือต้นไม้ (ร้อยละ 79.1) เครื่องเล่นของเด็ก (ร้อยละ 71.7) ห้องน้ำ (ร้อยละ 66.0) ภูมิทัศน์ ดอกไม้ ต้นไม้ (ร้อยละ 50.9) โต๊ะ เก้าอี้ (ร้อยละ 50.9) ดนตรี เพลง (ร้อยละ 13.2) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาอิทธิพลของมาตรการ พบว่า การทำสีจราจรและภาพศิลปะบนกำแพง มีอิทธิพลระดับสูงต่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่ลานสาธารณะชุมชน โดยการทำสีจราจรมีอิทธิพลสูงกว่าเล็กน้อย (ร้อยละ 90.6 และร้อยละ 84.9 ตามลำดับ) สอดคล้องกับผลการวิจัยในประเด็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ลานสาธารณะชุมชนที่ปัจจัยในเรื่องความปลอดภัยและความสะดวกสบายมีอิทธิพลสูงกว่าปัจจัยด้านความสวยงามและสุนทรียภาพ

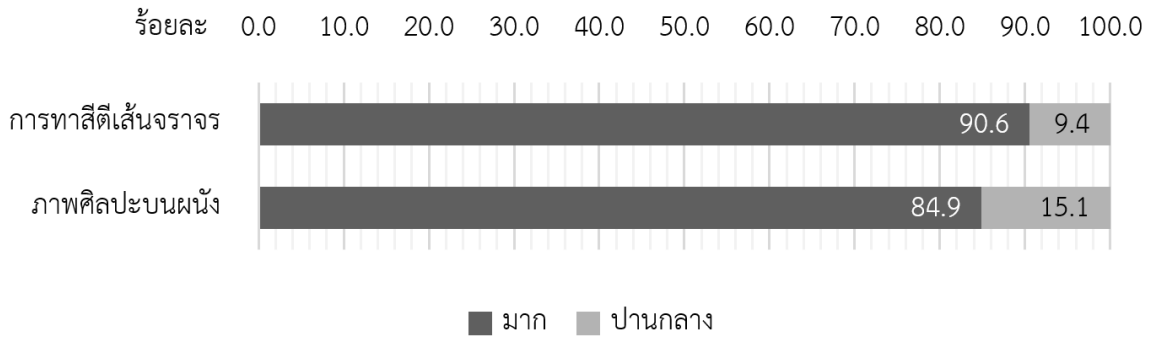
การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในเรื่องพื้นที่สาธารณะชุมชนนำใช้งานเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 98.1) มีความสวยงามของเส้นทางการเข้าถึงเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 98.1) และความสวยงามของพื้นที่ลานชุมชนเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 96.2) รวมถึงมีเส้นทางนำเดินนำขี่จักรยานเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 94.3) ความปลอดภัยของเส้นทางการเข้าถึงเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 90.6) ความปลอดภัยของพื้นที่ลานชุมชนเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 90.6) ความสะดวกสบายของเส้นทางการเข้าถึงเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 86.8) ความสะดวกสบายของพื้นที่ลานชุมชนเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 86.8) ซึ่งจะเห็นได้ว่าเป็นสอดคล้องกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่สาธารณะชุมชน ในลำดับที่ 4 ความสวยงามสุนทริยภาพ เช่น ภูมิทัศน์ ดนตรี และสตรีทเฟอร์นิเจอร์

อย่างไรก็ตามการปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพคาดว่าจะช่วยเพิ่มกิจกรรมทางกายในเรื่องการขี่จักรยานเพิ่มขึ้น(ร้อยละ 77.36) มาเดินออกกำลังกายเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 58.49) มาใช้พื้นที่นันทนันทนาการ พุดคุย ประชุม (ร้อยละ 54.72) มาเล่นกีฬาเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 50.94) มาถ่ายภาพเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 49.06) มาวิ่งออกกำลังกายเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 41.51) และเลี้ยงลูกหลานเพิ่มขึ้น (ร้อยละ 13.21)

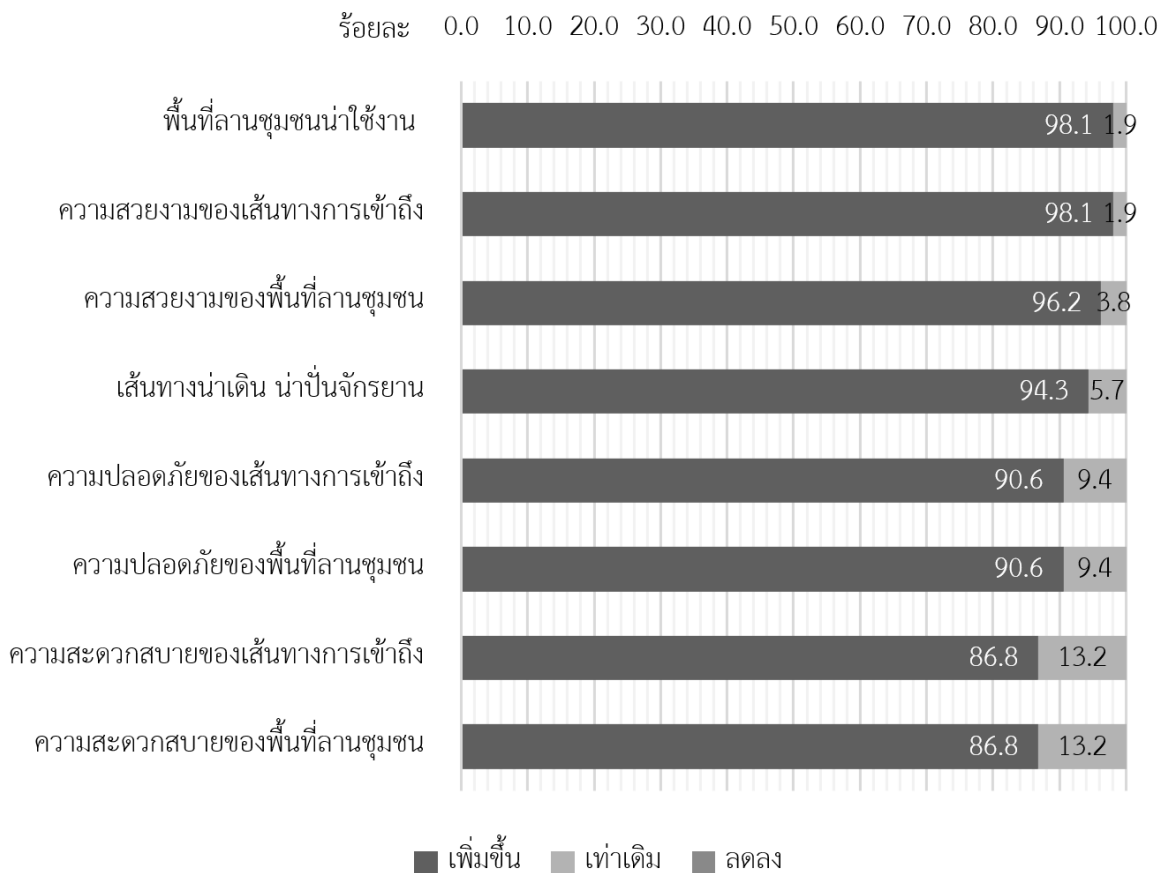
ดังนั้น การใช้มาตรการการทางสาธารณสุขและภาพศิลปะบนผนังจึงเป็นมาตรการที่ยังมีความเหมาะสมในการดำเนินการเพื่อส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมทางกาย โดยมีประสิทธิภาพสูงในเรื่องการเพิ่มความน่าใช้งาน และความสวยงาม

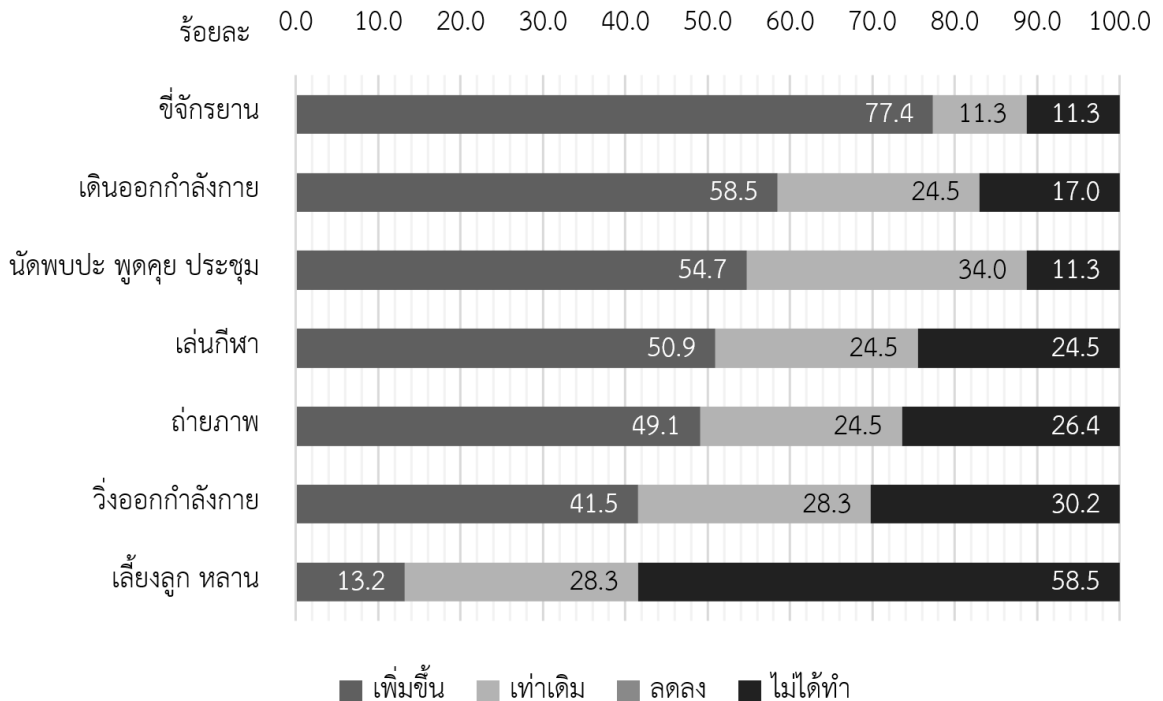
แผนภูมิที่ 1 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่สาธารณะชุมชน

แผนภูมิที่ 2 มาตรการที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่

แผนภูมิที่ 3 การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่หลังจากปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

แผนภูมิที่ 4 แนวโน้มพฤติกรรมหลังจากปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพ

6. สรุปผลการศึกษา

ผลการออกแบบปรับปรุงสภาพแวดล้อมทางกายภาพพื้นที่สาธารณะชุมชน ประกอบด้วย (1) การวาดภาพศิลปะบนกำแพง และ (2) การทาสีจราจร ซึ่งสอดคล้องกับแนวความคิดที่พื้นที่สูงเปลว โดยศิลปะจะช่วยให้พื้นที่เกิดความน่าสนใจ เพิ่มชีวิตชีวาให้กับสถานที่ และออกแบบพื้นที่ถนนโดยคำนึงถึงการเพิ่มความรู้สึกปลอดภัย ทาสีเส้นจราจรบริเวณทางข้าม ทางแยก ที่ช่วยชะลอความเร็ว ร่วมกับแนวทางการสร้างถิ่นที่ (Placemaking) ด้วยกระบวนการทำงานที่มีการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อสร้างการจดจำในพื้นที่และสร้างประสบการณ์ร่วมกันของคนในชุมชน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้พื้นที่สาธารณะชุมชนสูงสุดคือ ความปลอดภัยของลานชุมชน รองลงมาคือไฟฟ้าส่องสว่าง ไฟถนน ความสะอาดสวยงามของลานชุมชน ความปลอดภัยของเส้นทางการเข้าถึง และมีลานกีฬา ตามลำดับ

การทาสีเส้นจราจรและภาพศิลปะบนกำแพง มีอิทธิพลระดับสูงต่อการเปลี่ยนแปลงพื้นที่สาธารณะชุมชน โดยการทาสีจราจรมีอิทธิพลสูงกว่าเล็กน้อย สอดคล้องกับผลการวิจัยในประเด็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการใช้ลานสาธารณะชุมชนที่ปัจจัยในเรื่องความปลอดภัยและความสะอาดสวยงามมีอิทธิพลสูงกว่าปัจจัยด้านความสวยงามและสุนทรียภาพ

7. กิตติกรรมประกาศ

โครงการวิจัยนี้ได้รับการสนับสนุนจาก “ทุนวิจัยเดิน-จักรยาน ประจำปี 2562 โครงการส่งเสริมการเดินและการใช้จักรยานในชีวิตประจำวันเพื่อสร้างสังคมสุขภาวะ” มูลนิธิสถาบันการเดินและการจักรยานไทย

10. เอกสารอ้างอิง

- เทศบาลเมืองกาฬสินธุ์. (2562). *แผนพัฒนาสามปีเทศบาลเมืองกาฬสินธุ์ พ.ศ. 2560-2562*. [ออนไลน์].
ได้จาก: <http://www.kalasin-mu.go.th/sj/images/pdf/year360-62.pdf>
[สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2563].
- สำนักโรคไม่ติดต่อ กรมควบคุมโรค. (2563). *กิจกรรมทางกาย กิจกรรมที่ดี เพื่อสุขภาพที่ดี*. [ออนไลน์].
ได้จาก: <http://thaincd.com/good-stories-view.php?id=8362>. [สืบค้นเมื่อ 19 พฤษภาคม 2563].
- Copenhagenize Design Company. (2017). *The Criteria & FAQs*. [Online]. Retrieved from:
<http://copenhagenize.eu/index/criteria.html>. [accessed 22 May 2020].
- Cosgrove, D., & Dora, V. D. (2008). *Introduction: High Places*. Cultural Geographies
of Mountains, Ice, and Science. 1 - 17. I.B. Tauris.
- John, G. & Jennifer, D. (2008). *Understanding and Measuring Bicycling Behavior: A Focus on
Travel Time and Route Choice*. Oregon Transportation Research and Education Consortium
(OTREC).
- J Nicholas, E. (2008). *Introduction: Jeffrey Alexander on Materiality. Environment and Planning
D: Society and Space*. 26(5), 778-781.
- Main Street America & Project for Public Spaces. (2019). *Navigating Main Streets as Places:
A People-first Transportation Toolkit*. [Online]. Retrieved from: <https://www.mainstreet.org/>
[accessed 23 May 2020].
- National Centre for Space Studies. (2019). *Google map* [Online]. Retrieved from:
<https://www.google.co.th/maps/@16.4401949,103.5190456,6902m>. [Accessed 15 May 2020].
- Project for Public Spaces. (2019). *What makes a successful place*. [Online]. Retrieved from:
<https://www.pps.org/article/grplacefeat> [accessed 20 May 2020].
- Roger, T. (1986). *Finding Lost Space: Theories of Urban Design*. New York: Van Nostrand Reinhold.
- Sriramatr, S. (2014). *Physical activities for wellness*. Bangkok: Printing of Chulalongkorn University.